

Про стан розробки та впровадження стандартів вищої освіти в галузі знань “Фізичне виховання, спорт та здоров’я людини”

Національний університет фізичного виховання і спорту України (м. Київ)

Постановка наукової проблеми та її значення. Аналіз останніх досліджень. Вихід України на міжнародний ринок праці потребує вжиття низки суттєвих заходів щодо забезпечення відповідності національної системи освіти до основних вимог, передбачення напрямів розвитку світового освітнього простору й зрозумілості нашої системи освіти на світовому ринку праці [1].

В основу підготовки фахівців галузі “Фізичне виховання, спорт і здоров’я людини” мають бути покладені відповідні освітні галузеві стандарти. Нові стандарти освіти мають відповідати вимогам національної економіки та задовольняти її потреби, узгоджуватися з європейськими стандартами й готувати фахівців, котрі будуть затребувані і на внутрішньому, і на світовому ринках праці.

До складу галузевих стандартів вищої освіти входять освітньо-кваліфікаційна характеристика, освітньо-професійна програма та засоби діагностики якості вищої освіти.

Освітньо-кваліфікаційні характеристики (ОКХ) бакалаврів із фізичного виховання, спорту й здоров’я людини – це галузеві нормативні документи, де узагальнюється зміст підготовки фахівця з базовою вищою освітою, його місце в структурі галузей економіки України, вимоги до його компетентності, соціально важливих якостей і здатностей.

На підставі ОКХ формуються освітньо-професійні програми (ОПП) підготовки бакалаврів із фізичного виховання, спорту й здоров’я людини. Це – нормативні документи, у яких визначається термін та зміст навчання, форми державної атестації, установлюються вимоги до змісту, обсягу й рівня освіти та професійної підготовки бакалавра.

Засоби діагностики якості вищої освіти передбачають забезпечення порівняльних критеріїв і методів оцінки рівня підготовки фахівців. В Україні таке оцінювання здійснюється через ліцензування та акредитацію вищих навчальних закладів, а також атестацію випускників.

Актуальними, на наш погляд, є питання, пов’язані з визначенням системи стандартів для вищої фізкультурної освіти та її важливого складника – системи рівнів сформованості умінь в Україні, що є недостатньо відпрацьованими. До того ж сьогодні в нашій країні немає чітко визначених технологій оцінювання якості вищої фізкультурної освіти.

Роботу виконано в рамках науково-дослідної теми 1.5 “Методологічні та нормативно-правові засади організації фізкультурної освіти та кадрового забезпечення у сфері фізичної культури і спорту” відповідно до зведеного плану НДР у галузі фізичної культури і спорту на 2011–2015 рр. та затвердженого тематичного плану Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

Завдання дослідження – проаналізувати методологічні засади розробки й впровадження галузевих стандартів вищої освіти в галузі фізичної культури та спорту.

Методи досліджень: аналіз наукової, методичної літератури, законодавчих і нормативних документів, порівняння й зіставлення, функціонально-структурний аналіз, аналіз даних Інтернету, методи математичної статистики.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. В умовах відсутності в Україні відповідних стандартів професій у системі праці вкрай складно визначити компетентності випускників вищих навчальних закладів за програмами підготовки фахівців галузі фізичної культури й спорту. До того ж процедури розроблення нового покоління стандартів вищої освіти України мають враховувати вимоги рекомендаційних документів Європейської комісії, таких як:

– структури кваліфікацій для Європейського простору вищої освіти (The framework of qualifications for the European Higher Education Area);

– стислий опис рівнів Європейської кваліфікаційної рамки та Дублінських дескрипторів (TOWARDS A EUROPEAN QUALIFICATIONS FRAMEWORK FOR LIFELONG LEARNING – ANNEX 3 Complementarity, Dublin descriptors and EQF descriptors – COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES, Brussels, 8.7.2005, SEC(2005) 957, COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT, 2005);

– структури необхідних ключових компетентностей (Key Competences for Lifelong learning: A European Reference Framework – IMPLEMENTATION OF “EDUCATION AND TRAINING 2010”, Work programme, Working Group B “Key Competences”, 2004) [2; 3; 4].

У процесі розробки освітньо-кваліфікаційних характеристик урахувались і згадані вище положення, і те, що Болонська декларація визначає право країн на збереження національних традицій та досвіду їхніх систем освіти й науки, які разом із системою праці є складниками системи економічної діяльності кожної держави. Головним принципом при розробці ОКХ було розуміння потреби трансформувати національну систему вищої освіти у галузі фізичної культури й спорту в напрямі її адаптації до вимог сфери праці [5].

В ОКХ визначено виробничі функції, типові завдання діяльності та компетентності щодо розв'язання типових завдань професійної діяльності фахівця з фізичного виховання та спорту, указано повний перелік об'єктів (предметів) діяльності, із якими пов'язана діяльність фахівця, зазначено первинні посади, які може обіймати фахівець після закінчення ВНЗ, а також визначено його посадові обов'язки відповідно до чинних нормативних документів.

Освітньо-професійні програми розроблялися відповідно до форми та змісту ОКХ.

При розробці освітньо-кваліфікаційних програм урахували:

- обсяг кредиту ECTS в Україні (становить 36 академічних годин згідно з розрахунками, що узгоджуються з практикою європейських країн);
- річне навчальне навантаження студента – 60 кредитів ECTS;
- адаптовані до європейських вимог навчально-методичні документи, додаток до диплома європейського зразка.

Застосування залікових кредитів (тривалість – 36 академічних годин) для виміру трудомісткості засвоєння навчального матеріалу студентом здійснювалося паралельно з традиційною системою визначення обсягів навчального навантаження (54 академічних години на тиждень) і дало змогу уникнути суттєвих структурних змін у чинних навчальних планах та перейти до обчислення елементів навчального плану в кредитах ECTS [5].

ОПП передбачає такі цикли підготовки:

- цикл гуманітарної й соціально-економічної підготовки;
- цикл математичної природничо-наукової підготовки;
- цикл професійної (професійно орієнтованої) й практичної підготовки, що разом із попередніми забезпечує певний освітньо-кваліфікаційний рівень.

В ОПП представлено зміст програми підготовки фахівця та навчальний час за нормативною й варіативною частинами програми підготовки, навчальний час за циклами підготовки, кількість навчальних годин / кредитів вивчення кожної з навчальних дисциплін і практик нормативної частини програми підготовки. Як приклад наведено розподіл загального навчального часу за відповідними циклами напряму підготовки 6.010202 “Спорт” (табл. 1).

Таблиця 1

Розподіл загального навчального часу за циклами підготовки

Цикл підготовки (термін навчання – чотири роки)	Загальний навчальний час	
	академічних годин ECTS	кредитів ECTS
Нормативна частина		
1.1. Цикл гуманітарної та соціально-економічної підготовки	576	16
1.2. Цикл математичної, природничо-наукової підготовки	1116	31
1.3. Цикл професійної та практичної підготовки	4482	123
Усього за нормативною частиною	6120	170
Варіативна частина		
2.1. Цикл дисциплін самостійного вибору навчального закладу	1908	53
2.2. Цикл дисциплін вільного вибору студентів	666	17
Усього за варіативною частиною	2520	70
Усього за чотири роки	8640	240,0

Варіативна частина ОПП становить 70 кредитів ECTS. Із них 20 ± 2 кредити ECTS складають дисципліни циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки (відповідно до наказу МОН України № 642 від 09.07.2009 р.).

Дисципліна “Підвищення спортивної майстерності” викладається за рахунок годин варіативної частини ОПП.

Висновки й перспективи подальших досліджень. З огляду на вимоги до рівня професійної підготовки кадрів в умовах інтеграції України у світовий процес соціально-економічного розвитку потрібно модифікувати процес навчання, що ґрунтується на розробці нових галузевих стандартів вищої освіти. Слід зазначити, що розроблені галузеві стандарти є невід’ємним складником для встановлення відповідності освітніх послуг до вимог стандартів вищої освіти у сфері фізичної культури й спорту та орієнтовані на відповідність національної системи вищої освіти до вимог сфери праці фахівців фізкультурного профілю.

Список використаної літератури

1. Левковский К. М. Система высшего образования и образовательные стандарты в Украине : аналитический доклад / К. М. Левковский, Т. Ю Морозова, В. Л. Петренко. – М. : Исслед. центр проблем качества подготовки специалистов, 2006. – 96 с.
2. Міжнародна класифікація занять для країн – членів ЄС (ISCO-88(COM)).
3. Класифікатори видів економічної діяльності Статистичної комісії Європейського Союзу (NACE).
4. Міжнародна стандартна галузева класифікація видів економічної діяльності Організації Об’єднаних Націй (ISIC).
5. Присенко М. О. Проблеми становлення та розвитку стандартизації вищої освіти в Україні / М. О. Присенко // Проблеми освіти : наук.-метод. зб. НМЦ ВО МОН України. – К. : [б. в.], 2008. – Вип. 54.

Анотації

У статті розглянуто питання розробки та впровадження стандартів вищої освіти в галузі фізичної культури й спорту. Наведено основні вимоги до нормативної частини освітньо-професійної програми напряму підготовки “Спорт”. З огляду на вимоги до рівня професійної підготовки кадрів в умовах інтеграції України у світовий процес соціально-економічного розвитку виникає необхідність модифікації процесу навчання, в основі якої розробка нових галузевих стандартів вищої освіти. Слід зазначити, що розроблені галузеві стандарти є невід’ємним складником для встановлення відповідності освітніх послуг до вимог стандартів вищої освіти у сфері фізичної культури і спорту та орієнтовані на відповідність національної системи вищої освіти до вимог галузі праці спеціалістів фізкультурного профілю.

Ключові слова: освітні стандарти, освітньо-кваліфікаційна характеристика, освітньо-професійна програма, якість освіти.

***Лариса Харченко, Лолита Денисова. О состоянии разработки и внедрения стандартов высшего образования в отрасли знаний «Физическое воспитание, спорт и здоровье человека».** В статье рассмотрены вопросы разработки и внедрения стандартов высшего образования в отрасли физической культуры и спорта. Представлены основные требования к нормативной части образовательно-профессиональной программы направления подготовки «Спорт». Если учитывать требования к уровню профессиональной подготовки кадров в условиях интеграции Украины в мировой процесс социально-экономического развития, возникает необходимость модификации процесса обучения, основанная на разработке новых отраслевых стандартов высшего образования. Надо отметить, что разработанные отраслевые стандарты являются неотъемлемой составляющей для установления соответствия образовательных услуг требованиям стандартов высшего образования в сфере физической культуры и спорта и ориентированы на соответствие национальной системы высшего образования требованиям сферы труда специалистов физкультурного профиля.*

Ключевые слова: образовательные стандарты, образовательно-квалификационная характеристика, образовательно-профессиональная программа, качество образования.

***Larysa Kharchenko, Lolita Denysova. About the State of Development and Implementation of Higher Education Standards in the Field of “Physical Education, Sport and Human Health”.** The article deals with the development and implementation of higher education standards of the field of physical culture and sport. The basic requirements are presented to normative part of the educationally-professional program of the direction of preparation “Sport”. Taking into account requirements towards professional preparation of personnel under the condition of Ukraine’s integration into world process of social and economic development there appears a need of studying process modification which based on the development of new branch standards of higher education. It should be mentioned that developed branch standards are an integral part for establishing of accordance of educational services with demands of higher education standards in the domain of physical culture and sport, and are oriented on accordance of national system of higher education with requirements of labour sphere of physical culture profile specialists.*

Key words: educational standards, educationally-qualifying characteristics, educationally-professional program, quality of education.